

ערוב חצרות

1 כיצד משתפים את התושבים.....

1 דרך השיתוף.....

עירוב בפת 1 * כמות פת הערוב 2 * הברכה 2 * הזיכוי 2 * כיצד מזכים למעשה 3 *
פת משותפת 3 * בהדין שיתופא 3 * הנחת העירוב 3 * מקפיד על העירוב 3 * חולק
עירובו 4 * יום טוב 4

4 למי העירוב מועיל.....

צריך פתח משותף 4 * אורח 4 * תפיסת יד בעה"ב 4 * מקום שאין אוכלים בו בשבת 6 *
אכילה בחדר משותף 6 * שיור לעיר של רבים וחלוקת עיר של יחיד 6

6 הטלטול במקום שאינו מעורב.....

טלטול במקומות המוקפים אך אינם מעורבים 7 * קניית שביתה בתוך השבת 7 * הגדרת
'בית' ו'חצר' 7 * חלוקת הטלטול 7 * חי הנושא את עצמו בחצר שאינה מעורבת 8 * טלטול
תינוק בבגדיו ועגלתו 8

8 תושבים הפוסלים את הערוב.....

מי פוסל את הערוב 8 * דריסת הרגל - אוסרת 9

9 שכירות רשות הגוי.....

שכירות ישירה 9 * שכירות מבני ביתו, מהשוכר ומהמשכיר 10 * אורח גוי 10

10 שכירות משכירו ולקטנו.....

שכירות משכירו ולקטנו 10 * שואל מקום 12

12 שכירות כללית.....

שכירות מ'שר העיר', ושכירות כללית 12 * מדוע להשתדל בתיקון ההיקף 13 * כשאין
אפשרות להפרד מהגוים או לשכור רשותם 13

14 מקומות ציבוריים.....

אופנים שאינם נאסרים 14 * בנין משותף 15 * התרת המקומות הציבוריים 16 * בית מלון
ובית הארחה 16 * בית חולים 17 * ישיבה 18 * אתר בניה 18 * מחנות צבא 18

כיצד משתפים את התושבים

דרך השיתוף

עירוב בפת: ערוב החצרות צריך להיות עשוי מפת, ונראה שניתן גם לערב בפת הבאה בכיסנין - מאחר וברכתה המוציא כשקובעין עליה סעודה (תוס'). כתב הרמ"א שהמנהג לקבץ מכל בית מעט קמח כדי להכין פת אחת שלמה, אך כיום לא נוהגים לקבץ קמח מכל הדיירים, אלא אחד מזכה פת משלו לכל תושבי העיר, ולמי שעתיד להצטרף אליה; מערבים עירוב חצרות רק בפתים שלמות, ולא בפת חצויה - שמא יבואו לאיבה שכל אחד יאמר שהוא זה שנתן את השלימה והאחרים את הפרוסה, חסרון של חלק אחד מתוך מ"ח אינו פוגם את השלמות כי יאמרו שניטלה ממנה החלה ולא

ירבאו לאיבה; כל זאת כשכל אחד נותן את חלקו בעירוב, אך אם אחד מזכה משלו לכולם מותר לערב בפרוסה כי לא שייכת בזה איבה.

כמות פת הערוב: פת בשיעור מזון שתי סעודות מספיקה להחשב כעירוב חצרות לאנשים רבים, ואם הם פחות מ"ח בעלי משפחות - די בפת בשיעור גרוגרת לכל משפחה [בשתי סעודות יש י"ח גרוגרות]; גם אם לאחר השבת הראשונה כמות העירוב התמעטה מהשיעור - **שיירי הערוב כשרים**, אולם אם נוספו אז אנשים שלא היו בכלל הזיכוי - שיעור הערוב צריך להיות לפחות מזון שתי סעודות, כי לגבי מי שנוסף - נחשב כתחילת העירוב. בחשבון כמות העירוב ישנם מחלוקות וספיקות רבים: בסיכומי של דבר השו"ע פסק שהשיעור כשיש ביצים, וי"א כשמונה ביצים, והעידו האחרונים שהמנהג לשער בשמונה ביצים, והחזו"א צידד לכתחילה גם בדעה שצריך ט' ביצים **לכל היותר כחצי ליטר**, ושיעור זה הוא אמדן משוער של שיעור האכילה הממשית של כמות הפת שאוכלים בשתי סעודות, כדעת ר"מ ור"י; יש גם להסתפק האם הביצה נמדדת עם או ללא הקליפה [ובועת האוויר], ויש שחידשו שיש לשער בביצים כפולות, ובפשטות אין לחוש לזה, הן כי אין לזה הכרח, הן כי הנידו"ד הוא בדרבנן, ובפרט ש'הלכה כדברי המיקל', והן כי שיעור זה נמסר ישירות בביצים ולא באגודלים; עוד ספק האם נפח זה מתייחס לכמות החיטה שבפת, או לקמח שבה (הרב שטרנליכט), או שהוא נפח המאפה הגמור (חזו"א).

הברכה: אפשר **לברך** על העירוב "על מצות עירוב" רק במקום המוקף כדין, ושיש בו לפחות שתי משפחות שאכילתן אינה משותפת [כלומר, שאינם אוכלים במקום אחד], ושאינן שם מי שאוסר עליהם, ושלא הניחו שם כבר עירוב אחר, אך אם יש לחוש שמא משהו אחר כבר הניח עירוב - לא יברכו אלא רק יזכו את הפת וגם יאמרו נוסח 'בהדין שיתופא...'.
הזיכוי: הקניית המצות לציבור נעשית על ידי שאדם שאינו סמוך על שולחנו של בעל המצות מגביה את המצות טפח מהמקום שעליו היו מונחות [די בהגבהה טפח, אולם לא די שיהיה מוגבה מהקרקע טפח; אם כל החפץ מונח בידו ולא בולט לצדדים - א"צ להגביה, כי קונה מטעם אויר ידו ולא מטעם הגבהה (מ"ב)], וזוכה בהן עבור כל מי שמועיל לו [וכל מי שיועיל לו], ומחזירן לבעל המצות; **לכתחילה אינו יכול לזכות ע"י אשתו או בנו הסמוך** על שולחנו, אבל אם רק הם נמצאים אתו - יכול לתת לאשתו את המצות על מנת שלא יהיה לו חלק בהן - והיא תתן לו לזכות עבור כל מי שמועיל לו.

לזכות למי שיתווסף: ריטב"א - כשמזכים לכל שבתות השנה מתכוונים לזכות לכל מי שיתווסף, ואף שלא זיכו בפירוש מועיל דכל הצבור מתנה שאף העתידים לבא יהנו בו; ערוה"ש ומ"ב - יזכה גם לכל מי שיתווסף, ומאחר והיא זכות להם - אינם צריכים לדעת.

לזכות למי שיוולד ולגר שנתגייר: רשב"א - מי שיוולד לאחר הזיכוי - הרי שנגרר אחר הוריו השוכן עמם, והוא כאורח, ולמי שעדיין אינו בעיר - מועיל הזיכוי שהרי הוא בעולם; גינת ורדים - יזכה לכל דורות הבאים לכל זמן שהעירוב קיים, ואף שאין מקנים למי שלא בא לעולם - מ"מ מפני הצורך תקנו בהן קנין כגון מה שתעלה מצודתי היום - מכור, כיון שאין כאן חסרון כיס כלל, כי העירוב מועיל גם לס' רבוא, וגם שגמרי דעתייהו להקנות לדורות הבאים קנין הגון כדי שלא יכשלו באיסורין, ולב ב"ד נמי מתנה על כך לעשות את מי שאינו זוכה כזוכה, אך צ"ע למעשה.

לזכות למי שיוולד ולגר שנתגייר: רשב"א - מי שיוולד לאחר הזיכוי - הרי שנגרר אחר הוריו השוכן עמם, והוא כאורח, ולמי שעדיין אינו בעיר - מועיל הזיכוי שהרי הוא בעולם; גינת ורדים - יזכה לכל דורות הבאים לכל זמן שהעירוב קיים, ואף שאין מקנים למי שלא בא לעולם - מ"מ מפני הצורך תקנו בהן קנין כגון מה שתעלה מצודתי היום - מכור, כיון שאין כאן חסרון כיס כלל, כי העירוב מועיל גם לס' רבוא, וגם שגמרי דעתייהו להקנות לדורות הבאים קנין הגון כדי שלא יכשלו באיסורין, ולב ב"ד נמי מתנה על כך לעשות את מי שאינו זוכה כזוכה, אך צ"ע למעשה.

כיצד מזכים למעשה: בעל המצות יאמר: **הַגָּבָה זֹאת, וזכה בזה לכל מי שהשיתוף והערוב יכול להועיל להם, וגם לכל מי שהשיתוף והערוב יוכל בעתיד להועיל להם, מיום זה ואילך, וגם לכל מי שדינו כשכירו ולקטנו [=שיש לו רשות להניח חפץ ברשותם] של הגוים והמומרים הגרים בתוך תואי ההיקף שהערוב והשיתוף מועילים לו;** אם מזכה רק לחלק מתושבי העיר [כגון שמזכה רק לדיירי השכונה, הבנין, תלמידי הישיבה, וכדו'] - רצוי שיוסיף תנאי: **כוונתנו לצאת ידי חובה בערוב המועיל ביותר; הַגָּבָה זֹאת, וזכה בזה לכל דיירי הבית המשותף/הישיבה [וכדו'], ולמי שיגור שם בעתיד, מיום זה ואילך'** כדי שלא יכנס לחשש של 'חולק ערובו'.

פת משותפת: אנשים האוכלים מפת שהיתה משותפת מע"ש [ומונחת מע"ש במקום הראוי לערוב, כגון בבית, ויש להם רשות לאכול ממנה בבין השמשות של כניסת השבת] - יכולים לסמוך עליה כערוב חצרות, ומעיקר הדין אין צורך שמישהו יסמוך עליה כערוב חצרות [ולכו"ע מועיל כשאחד מהם סומך על הפת כערוב]; דין זה מצוי במקומות שמקבלים מזון ממקור אספקה משותף, אך אוכלים אותו בחדרים נפרדים, כפי המצוי בבתי חולים, במחנות צבא, בבתי מלון, וכיו"ב [ומאחר ונחשב רק כ'ערוב חצרות' ולא כ'מקום אכילה אחד' - לכן עדיין צריכים לשכור את רשויות הגוים והמומרים]; מסתבר שדוקא במקום אכילה מסודר שמעוניינים לאכול בו - נחשבת האכילה המשותפת בו כערוב, אולם אכילה משותפת במקום שאוכלים בו בעל כרחם, והיו מעוניינים לאכול במקום ביתם העיקרי - אין האכילה המשותפת בו נחשבת כערוב [כי פת הנאכלת דרך עראי אינה חשובה, ובמקום שהיה נוח לו יותר לאכול במקום הלינה - שם מקומו העיקרי].

בהדין שיתופא: לאחר הזיכוי בעל המצות יטול את המצות, ויאמר: **בהדין שיתופא** [בזה השתוף], ואם צריך ערוב שיהא גם לערוב - יהא שרא לנא לאפוקי ולעיולי [יהא מותר לנו להוציא ולהכניס], מהבתים לחצר ומחצר לבתים ומבית לבית ומחצר לחצר ומגג לגג ומבתים וחצרות למבוי וממבוי לכל הבתים והחצרות שבמקום שהערוב והשיתוף יכולים להועיל בו - לנו ולכל הדרים במקום שהערוב והשיתוף יכול להועיל להם, וגם לכל הדרים במקום שהערוב והשיתוף יוכל בעתיד להועיל להם, כל מאי דצריך לן [כל מה שיצטרך לנו] לכל שבתות השנה ולכל הימים טובים'.

הנחת העירוב: יש להניח את המצות בחדר שגודלו לפחות ארבע אמות על ארבע אמות הנמצא בבית שבתוך השטח שהותר בטלטול [הרמ"א כתב שמנהג הקדמונים להניח את הערוב בביהכ"נ, אולם בעירובים השכונתיים נוהגים להניחו בבית דירה, מאחר ונחלקו אם הנחתו בביהכ"נ מועילה לדעת המחבר]; בכניסת השבת צריכה להיות אפשרות גישה אל פת הערוב ללא חילול שבת [כלומר שאם המקום נעול - המפתח צריך להמצא בתוך השטח שהותר בטלטול, ואם המצות מונחות בתוך אריזה שיש איסור לפותחה - יש לפותחה].

מקפיד על העירוב: מהותו של הערוב הוא כשותפות בפת "עירוב הוא שותפות נוחה שכולם יהיו מעורבים ומרוצים ולא ימחה בהם" (רש"י), וממילא אם מקפיד שלא לתת ממנו למי שיבקש לאוכלו בכניסת השבת - אינו ערוב, ולכן לא יערב במאכל חשוב או שתיקנו לשבת כי ברור שלא יתרצה לתתו, אא"כ פועל בעצמו שיתרצה לתת (מ"ב), ולפ"ז נראה שאוכל הנמצא במטבח, ואין רשות לאורחי המלון [וכן ישיבה, בית חולים, מחנה צבא, וכיו"ב] לאכול ממנו רק בזמן הסעודה - לא יכול לשמש כערוב. די שהערוב יהא קיים עד ליל שבת לאחר החשיכה, ולאחר מכן מותר לאוכלו.

חלק עירוב: מאחר ומהות העירוב היא שכולם יהיו מעורבים בו - לכן יש להניחו במקום אחד ולא לחלקו לשני כלים [אא"כ כלי אחד התמלא]; מכאן למד החכ"צ שצריך להניח רק עירוב אחד בעיר, כי אם מניחים שני עירובים בעיר הרי שחילקו את המקומות שהעירוב מונח בהם [שהרי טעם העירוב הוא להחשיב כאילו כולם גרים בבית אחד, והנחת העירוב בשני בתים מחלקת את הבתים שהעירוב מונח בהם, ק"ו משני כלים בבית אחד]; אמנם לדעת ה"ב"מ והחזו"א ניתן להניח כמה עירובין בעיר אחת [כי לכל אחד יש חלק בכל בית] - אם מזכין את שניהם לכל הדירין. לכן כתב הבה"ל שהמניחים עירוב נוסף המיוחד לתושבי הבנין שלהם או שכונתם - לא יזכו את העירוב רק לחלק מתושבי העיר [כי כלפי שאר התושבים - נחשב שעירובם מחולק, ונאסרים], אלא יזכוהו 'לכל מי שמועיל לו ולכל מי שיועיל לו' - אך יש לתמוה שהרי אין מתכוונים להחלק מהעיר, אלא רק שיהיה להם שטח מצומצם שרק הם יהיו שותפים בו, ומסתבר שכונת הבה"ל רק כשבאמת מעוניין לחלוק עצמו מהעיר.

יום טוב: לדעת השו"ע אין צורך לשתף את התושבים לצורך טלטול ביום טוב, והרמ"א החמיר (כשמטלטל שלא לצורך היו"ט).

למי העירוב מועיל

צריך פתח משותף: הנחת עירוב משותף לחצרות שגרים בהן אנשים שונים אפשרית רק אם בין החצרות יש פתח או חלון שרוחבו ארבעה טפחים, ומקצתו נמצא בתוך גובה עשרה טפחים מהקרקע. אם בין החצרות מפרידה מחיצה בגובה עשרה טפחים ניתן ליצור בה 'פתח' המאפשר לערב את החצרות על ידי סולמות משני עברי המחיצה, ובשעת הדחק אפשר להסתמך על מדרגה אחת בתנאים מסויימים.

אורח: אורח יהודי שנתארח עד שלשים יום - אינו אוסר, ואם מראש קבע עצמו ליותר משלשים יום - אוסר מיד; כל זאת כשיש שם בעה"ב קבוע שהאורחים נטפלים אליו, אולם אם כולם אורחים - אוסרים זה על זה מיד; נחלקו האם אורחים ישראלים טפלים לבעה"ב נכרי או שאינו מודה בעירוב, ואם אין באפשרותם לשכור - יערבו בלא ברכה ויסמכו בשעה"ד על המקילים (מנחת יצחק); לכן, אם קבוצת נופשים שובתת במקום המוקף לעצמו: אם יש שם דייר קבוע יחיד - כולם נטפלים אליו וא"צ עירוב חצרות, ואם אין שם דייר קבוע - אוסרים זה על זה וצריכים עירוב חצרות [כאשר אוכלים אוכל נפרד במקומות נפרדים].

תפיסת יד בעה"ב: אדם שגר במקום המוקף כדין, ובאותו מקום המוקף יחד יש לו דירה אחרת המושכרת לדיירים, והניח באחת מפינות הדירה [יתכן שדוקא בחדר המשמש לאכילה בשבת] - חפץ השייך למשכיר ואינו מושכר לשוכר: מכיון שלבעל הבית יש תפיסת יד בדירה - הדייר נחשב כאורחו, וכאילו דרים יחד, וכאילו עדיין לא סילק עצמו מהדירה, ולכן אינו אוסר עליו וגם אינו צריך לתת חלק בעירוב, וכ"ש כאשר בעה"ב גר עם הדייר באותו חדר; די בחפץ אחד, די בתפס"י בפינה מיוחדת, ועדיף בכל הבית, י"ל שדי בקביעות לשבתות (חזו"א); תפס"י מועילה רק כשבעה"ב גר באותו מקום, אך מסתבר שאם השכיר לנכרים שאין דירתם דירה - מועילה תפס"י אף כשבעה"ב אינו דר שם; א"צ שדוקא בעה"ב ידור שם כדי להחשב תפס"י, אלא די בשכירו שהוא שומר שבת שדר

שם, ומסתבר שהדיירים **אינם נטפלים לנכרי** שכירו של הישראל; י"ל שא"צ **שבעה"ב** יאה קבוע בפת וגם לינה אלא די שיהא קבוע בסעודתו, ומסתבר שדי גם בבעה"ב שרק לן שם (בצל החכמה).

לרוב הראשונים והשו"ע די שיש שם לבעה"ב חפץ בדרך מקרה [וכ"פ האג"מ, וסבר שהראשונים שכתבו שהניח ברשות - כתבו רק כפי הרגילות], וי"א שצריך שהחפץ יהא מונח בדירה בהסכמת הדייר [וכ"פ המ"ב, אולם לענ"ד גם לשיטתם אין זה מעכב]; פשוט הגמ', וכ"כ הפוסקים שהחפץ צריך להיות מונח שם בפועל ולא די ברשות להניחו [עכ"פ לראשונים שלא הצריכו רשות להניח את החפץ; לענ"ד גם המדרכי שכ"כ - לא הצריך הנחה בפועל, אלא רק שעיקב לעצמו מקום להניח כלים אם ירצה].

ביהודי גם חפץ שהוא מוקצה גמור [כגון מטבע] נחשב כתפיסת יד, ובגוי רק חפץ כבד שאין רגילים לטלטלו - נחשב כתפיסת יד [ויש בזה הגדרות שונות] - כי מכיון שיש טורח לפנותו אין דרך לטלו בשבת - וממילא לבעה"ב תשאר תפיסת יד בדירה בשבת, וחידוש המהרש"ם שדין מומר כדן גוי; נחלקו האם החילוק בין ישראל לנכרי אמור בדייר [וכ"פ האג"מ] או בבעל הבית [וכך סתימת המ"ב]; עצה למי שהשכיר חלק מביתו והוא גר באותו היקף מחיצות ואינו מעונין להזדקק לערוב חצרות כדי להתיר את הטלטול בחצרו - שיקבל רשות מהדייר [היהודי] להניח מטבע בחדר המשמש לאכילה בשבת, ויניחנה שם.

לירושלמי מהות 'תפיסת יד' איננה שיהיה לבעה"ב חפץ בבית השוכר אלא רק מקום מעבר דרכו - שאז נחשב כבית שער שאינו אוסר, ובלבד שיעבור לדבר הניטל בשבת, אבל אם רק עובר לדבר שאינו ניטל בשבת - לא נחשב כבית שער כי אינו עובר שם בשבת, ובבבלי הוא להיפך, שהצריך חפצים שאין ניטלים בשבת כדי שיחשב כתפיסת יד (הרב חיים רובניץ).

ראשונים רבים כתבו שכשיש לבעה"ב חפצים בדירה - נחשבים כתפס"י, ולא סייגו שדוקא חפצים שלא מיועדים לשימוש הדייר - שהרי סוף סוף חפצי בעה"ב מבטאים את בעלותו על הבית אף אם מרשה לדייר להשתמש בהם, ומאחר ואין לשוכר רשות לסלק את החפצים מהדירה כדי שלא ינזקו - הרי שלבעה"ב יש עדיין אחיזה מסוימת בדירה ולא הסתלק ממנה לגמרי, ודי בזה כדי שהדייר יחשב כאורחו וכאילו הם גרים יחד - ולא יאסור [וכ"פ האג"מ]; אמנם, כמה אחרונים סייגו שחפץ שמיועד לשימוש הדייר כחלק משכירות הדירה - לא יכול לשמש כתפס"י, כגון שולחן ומיטה, שהרי אינו מבטא את שלטון בעה"ב על הדירה - כי נמצא שם רק לתועלת הדייר, ואף שהדייר אינו רשאי להשליכו - אין זה מפני הפגנת בעלותו של בעה"ב אלא רק שהחפץ לא ינזק, וכ"פ החזו"א [אך אם בעה"ב יכול לקחתו כשיחפץ - לכאורה יכול להחשב כתפס"י]; אם שיטתם מבוססת על שיטת הראשונים שמועילה תפס"י רק כשבעה"ב שייר לעצמו מקום להנחת חפציו - הרי שכשהכלי מושכר לשימוש הדייר הוא נמצא בדירה רק מחמת השכירות ולא כי בעה"ב שייר לעצמו רשות להניחו שם, ולפ"ז יש מקום להקל שתפס"י תועיל אף בחפץ שמותר לדייר להשתמש בו - כי רוב הראשונים לא הצריכו שישיר לעצמו מקום; לענ"ד רק חפץ שהדייר רשאי לדרוש את סילוקו כשלא יהיה מעוניין בו יותר - לא יכול להחשב כתפס"י בעה"ב, אולם אם השוכר אינו רשאי לדרוש את סילוק החפץ - נחשב כתפיסת יד המשכיר, כי נמצא בה גם בעל כרחו.

מי ששכר חדר מרוהט ואינו רשאי להוציא את הריהוט, ומשלם רק עבור זכות הישיבה והשינה - ואינו יכול להכניס לשם פירות ולבשל ולכבס, והניקוי והתחזוקה מוטלים על בעה"ב - הוא כאורח ולא כשוכר, ולגבי אורח - אין לך תפס"י גדולה מחפצי בעה"ב הנמצאים בדירה (מהרש"ג); לאור זאת, מסתבר שהמציאות הרגילה באורחים במלון [פרט למלונות שבהם שוכרים דירות לזמן רב למגורים רגילים], חולים בבתי חולים, אסירים בבתי כלא, חיילים בבסיס צבאי, וכיו"ב - היא מציאות של אורחים שאין להם זכות בגוף המקום, והם טפלים לבעלי המקום [באם הממונה נחשב כבעל המקום, ויש להכריע באם תפס"י מועילה כשבעל המקום נכרי או ישראל מומר], וכ"ש כשהממונה הניח בחדרים המיועדים לאכילה חפצים שאינם ניטלים מחמת כובדם, כגון מטפים לכיבוי אש, מתקנים רפואיים, וכדו' [פרט להיתר שכירות משכירו ולקטיו].

מקום שאין אוכלים בו בשבת: מקום שאין אוכלים בו בשבת אינו אוסר, ולכן אם אנשים שונים ישנים באגף חדרי שינה המוקף לעצמו - מותר לטלטל בו, ואינו אוסר אף אם אוכלים שם עראי - בתנאי שהיו מעדיפים לאכול בחדר האוכל ולא בחדרי השינה, אם יכלו [וכן להיפך, אם אוכלים במקום עראי והיו מעדיפים לאכול במקום הלינה אם היו יכולים - רק מקום הלינה נחשב כ'דירה' שאוסרת].

אכילה בחדר משותף: אנשים שונים האוכלים בחדר אחד - אין צריכים עירוב, אפילו יש ביניהם גוים, ונחשב 'חדר אחד' אפילו אם הוא מופרד במחיצה שאינה מגיעה לתקרה, או במחיצת וילון עראית שנפרסה לצניעות; לדעת החזו"א מחיצת נסרים ואבנים קבועה נחשבת כמחיצה אף שאינה מגיעה לתקרה.

שיוור לעיר של רבים וחלוקת עיר של יחיד: חז"ל רצו למנוע תקלה שמי שאינו מודע לגבולות ההיקף יבא לטלטל במקום האסור בטלטול, ולכן תיקנו להשאיר מקום בעיר שיהא ידוע לציבור שאין לטלטל ממנו ואליו - ובכך לא ישתכח מהאנשים שאסור לטלטל ללא היקף מחיצות ושיתוף, כגון שיוסיפו בנוסח הזיכוי 'חוץ מרחוב...' שלא יהא בכלל וניתר בשיתוף ועירוב זה, רק ישאר באיסורו הראשון; ופשוט שצריך לפרסם היכן אסור לטלטל; אם כמה אנשים מזכים עירוב - כולם צריכים לשייר אותו שיוור. לדעת השו"ע ניתן לשייר בית התבן וחצרו אף שאינם בית דירה, ולחזו"א נראה להחמיר כשיטות המצריכות בית דירה וחצרו; טוב להחמיר לשייר דירת ישראל ולא דירת גוי, ונראה שאף לא דירת מחלל שבת. בזמננו נהגו שלא לשייר מקום ללא עירוב - בהסתמך על שיטת רש"י המחשיב עיר שאין בה ס' ריבוא אנשים כעיר של יחיד שא"צ שיוור, או שמשיירים בית מחוץ להיקף, וצ"ע בהיתרים אלו (המג"א והחזו"א ביארו שהמנהג שלא לשייר כשאין ס' ריבוא נכנסים מסתמך על רש"י שאינה עיר של רבים ללא ס' ריבוא; אך לענ"ד רש"י רק מבאר את הה"א בגמ', אך מסקנת הגמ' ש'עיר של יחיד' לא תלויה במס' האנשים אלא בקנין של יחיד).

ב'עיר של יחיד' הורגלו לטלטל בכולה, וחז"ל אסרו לחלקה לעירובים נפרדים כדי שלא יבואו לטלטל במקום שלא עירבו עמו.

הטלטול במקום שאינו מעורב

כאשר אין עירוב חצרות תקין נחשב המקום כחצר שאינה מעורבת, ונבאר הדרכים שהקילו

לטלטל שם.

טלטול במקומות המוקפים אך אינם מעורבים חז"ל הצריכו עירוב חצרות ושכירות מהנכרים רק כדי להתיר להוציא את כלי הבית לחצר; אך **כלי שבכניסת השבת היה מונח מחוץ לבית דירה** - מותר בטלטול בכל החצרות המוקפות כדין - ואפילו אם החצרות שייכות לאנשים שונים, ואפילו אם החצרות מעורבות עם הבתים [שאז מצויים שם כלי החצר], ובלבד שלא יכניסו לבית שאינו מעורב עם החצר שהכלי שבת בה; לדוגמא, עגלת ילדים שהיתה בכניסת השבת בחדר המדרגות - מותר להוליכה בשבת לגינות, לבתי הכנסת, ולחדרי מדרגות אחרים, ובלבד שכולם מוקפים כדין.

כלי שנמצא בחצר - אסור להכניסו לבית שאינו מעורב עם חצר זו גם אם מוליכו דרך חצר שמעורבת עם הבית, אף שכל חלק מחלקי הטלטול מותר בפני עצמו, וכן להיפך; דין זה **אינו תלוי במקום המצאו של הכלי בביהש"מ**, ואפילו בכלי שלא קנה כלל שביתה ביהש"מ [כגון גשם שירד בשבת, או בגד שלבשוהו כשקדש היום ובטל לגוף - ובשבת פשוטו, כמ"ש תוס' לגבי "לא יעמוד אדם בגד זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו"].

כלי ששבת בבית והוצא [בהיתר (כגון בדרך מלבוש), או באיסור] **לחצר שאינה מעורבת עם הבית** - נחלקו הראשונים אם מותר לטלטלו בכל חצר זו, או שמותר לטלטלו רק בתוך ד' אמות [לדוגמא - הוציא חבילת טישיו מהבית לספסל ומעונין לקחתה לספסל אחר שבאותה גינת משחקים מוקפת], והחזו"א פסק כמתירין; **אם הכלי הוצא לבית אחר** [כגון שלבש בגדים שהיו בארון בביתו כשקדש היום, ובשבת לבשן בביתו ויצא עמו לבית חברו, ופשטן שם] - פסק הבית מאיר (וכ"פ המ"ב) שמותר לטלטלו אף יותר מד' אמות בתוך הבית שנמצאים בו שלא מצאנו איסור טלטול ברה"י גמור, וכן הסכמת המ"ב; **אם הכלי הוצא לביהכנ"ס** - כגון שהטלית שבתה בבית ובבוקר לבשה והוציאה לביהכ"נ, ופשטה שם - יש מקום להחמיר שלא לטלטלה יותר מד' אמות כי חצר של רבים יכולה להאסר ע"י אורח (בית מאיר), **ויש מקום רב להקל כי אין שם בית דירה** (רעק"א).

קניית שביתה בתוך השבת מדברי תוס' הרשב"א והריטב"א מוכח ששם הכלי חל רק **בביהש"מ**, ואם בביהש"מ הכלי לא שבת, כגון גשם שירד בשבת, או בגד שלבשוהו בביהש"מ ופשטוהו בשבת - לא חלה עליו הגבלת המקום שנמצא בו [אולם עדיין אסור להוציאו מחצר לבית שאינו מעורב עמה, אא"כ בדרך לבישה]; אך לדעת החזו"א הגשם שירד בשבת והבגד שפשטוהו בשבת - **נחשבים ככלי ששבת במקום שהחלה שביתתו** [ולדבריו כשהסיר את המגבעת בבית הכנסת לאחר ביהש"מ - החשיב אותה ככלי ששבת בחצר זו, ולא יוכל להוליכה בידו כשיכנס מחצרו לביתו, אלא צריך להכניסה בדרך לבישה], ובמק"א הסתפק בזה.

הגדרת 'בית' ו'חצר' כתב החזו"א ש'בית' הוא המקום שרגילים לאכול בו בשבת זו; המ"ב הכריע כסוברים שכל חדרי הבית הם כבית [מאחר ונטפלין אליה], והחזו"א סבר שרק החדר שרגילים לאכול בו בשבת נחשב כבית, ושאר החדרים בד"כ נחשבים כחצר, ונראה שאף תלמידי לא נהגו להקל בזה.

חלוקת הטלטול הכנסת כלי מחצר לבית שאינו מעורב עמה [וכן להיפך] אסורה אף כשמחולקת לשתי פעולות שכל אחת מותרת בפני עצמה - מהחצר לחצר המעורבת, ומהחצר המעורבת

לבית. בשו"ע הגר"ז התיר להכניס כלי ששבת בחצרו והוצא לחצר אחרת שאינה מעורבת עם ביתו בתנאי שיכניס את הכלי מהחצר לחצרו המעורבת, ויניח בה את הכלי, ויחזור ויכניס מחצרו לביתו. בספר חכמת הלב חידש שמותר להוציא כלי ששבת בחצרו והוכנס לביתו - מביתו לחצר אחרת, באופן שאדם אחד יוציא מביתו לחצרו ויניחו שם, ואדם אחר יוציא מחצרו לחצר האחרת [אך לא אם שבת בביתו]; לענ"ד המקור שלו לחידושו כלל איננו ברור, אך מ"מ זו עצה טובה למי שממילא מטלטל - שעדיף שיחלק את הטלטול לשני אנשים מאשר שיסתמך על הנחת החפץ בינתיים - שאז קרוב יותר שישכח ויוציא להדיא.

חי הנושא את עצמו בחצר שאינה מעורבת טלטול בחצר שאינה מעורבת אינו נחשב כ'משא' גמור, וכל שאסרו בו הוא טלטול של כלים מבית לחצר שאינה מעורבת עמו, ולהיפך, אולם האדם עצמו בודאי אינו בגדר 'כלים ששבתו בבית' כי אינו משתייך למקום מסוים, ומותר לטלטלו מחצר לחצר אף אם בכניסת השבת היה בבית. בספר חכמת הלב כתב סברא שגם תינוק שעדיין אינו יכול לדדות [ולכן אינו בכלל 'חי נושא את עצמו', שהגדרתו 'נוטל רגל אחת ומניח רגל אחת'] הוא חשוב, ואינו משתייך למקום מסוים - ולכן אינו נחשב ככלי הבית, ואסור רק להוציאו מהבית לחצר שאינה מעורבת עמו, או להיפך, אך אם הוא כבר בחצר - מותר לטלטלו בכל החצרות המוקפות [אך לא לבית אחר שאין מעורב עם חצר זו], ומותר להחזירו לחצירו [ואז יחל בעצמו לביתו, או שהגדול יכול להכניסו לביתו אם החצר פרטית או מעורבת עם ביתו]; אף שסברא זו תתכן, אולם לא מצאנו לה ראייה, ואדרבה, רעק"א התייחס במפורש לתינוק ביום מילתו כאל כלי הבית.

טלטול תינוק בבגדיו ועגלתו בגד שלבוש בו משעת ביהש"מ - בטל לגופו כל זמן שלא הסירו, ואף אם האדם היה בביתו כשקדש היום - הבגד שעליו אינו נחשב ככלי ששבת בבית. נראה שכאשר הוצאת תינוק מותרת - מותר להוציאו גם כשהוא לבוש בבגד ששבת בבית [כגון בטיטול שהיה בארון בכניסת השבת], ויש לצדד שגם העגלה טפלה אליו [כשאין עליה חפץ אחר].

תושבים הפוסלים את הערוב

מי פוסל את הערוב: מעיקר הדין דירת נכרי היא כדירת בהמה ואינה מצריכה לערב עמו, אך חז"ל אסרו לטלטל במקום שגרים בו גוים או יהודים מחללי שבת או שכופרים במצות הערוב - כדי להערים קשיים על המגורים עמם, ובכך לדרבן את שומרי המצוות להתרחק מלדור בשכנותם, כדי שלא יבואו ללמוד ממעשיהם, והרמב"ם כתב שהוא כדי שלא ישכירו להם בית בחצר הישראלים.

מי שמחלל שבת בפרהסיא או שעובד ע"ז דינו כנכרי, ואין מערבים עמו, ולא מועיל שיבטל רשותו; מי ש'אינו מודה בעירוב' [כשדעותיו מקולקלות וכופר בקבלת חז"ל, וי"א שאפילו כשרק בפועל מטלטל בצנעה ללא ערוב חצרות]: א"צ לשכור ממנו אך צריך לבטל רשותו; מומר לחלל שבת רק בצנעה ולא בפרהסיא, ולא ידוע שהוא כופר במצוות עירוב: נחלקו הראשונים האם מערבים עמו [כך הכרעת החזו"א] או שרשותו ניתרת רק ע"י ביטול; מתבייש לחלל בפני אדם גדול: נחשב כחילול בצנעה, אך שמעתי מהגר"י ברנדייס שרק אם נמנע מלחלל בפני האדם הגדול כי ירא לחטוא בפניו, אך לא כשנמנע רק מסיבות חברתיות; מי שגדלוהו הגוים על דתם: הוא כאנוס, אך עם זאת הוא אינו מודה בעירוב ואין מערבים עמו (רמב"ם, הגר"ז, אג"מ), והחזו"א חידש שזוכים עירוב עבורו [ולא ידענו איך יישב את

תשובת הרמב"ם]; **מומר בפרהסיא אך מסתיר את עצמו** - נלענ"ד שלא מסתבר שחז"ל התכוונו שנתרחק מכל מי שמתנהג בכשרות רק מפני הידיעה שיש מי שמחלל שבת בסתר.

לא גזרו שהגוי יאסור כאשר רק **ישראל יחיד** גר בחצרו, מאחר ואינו שכיח שיגור שם לבדו מחשש שיהרגוהו; כמה ישראלים הגרים בבית אחד, או שאוכלים בחדר אחד - נחשבים כאחד, ואינם נאסרים; ולכן **משפחה אחת שומרת שבת שזרה בבנין משותף עם דיירים שכולם מחללי שבת בפרהסיא** ואין ביניהם מי שיש לדון כתינוק שנשבה - מותרים לטלטל מהדירה לחדר המדרגות; אם יש בין הדיירים האחרים מי שיש לדון כתינוק שנשבה - יש להחמיר להחשיבו כישראל שאוסר ומצריך עירוב וגם שכירות מהמומרים, ובשעה"ד יש להתיר כי אינו ברור שיש להחשיבו כתינוק שנשבה אלא כגוי, וכי יתכן שלגבי עירוב דין תינוקות שנשבו הוא כגויים כי סוף סוף אינו מודה בעירוב (הגרי"ב שליט"א, דלא כחזו"א שזוכים עירוב עבור האנוסים - שאז הוא כישראל, והוא ליה שני ישראלים - והנכרים יאסור עליהם).

דריסת הרגל - אוסרת: דייר פנימי האוסר בטלטול - אוסר על הדיירים שמקיפים אותו בדריסת הרגל - כי נחשב שמשתמש עמהם, ולכן אינו מועיל להקיף שכונת גוים ע"י שכונות של שומרי שבת מבלי להשאיר להם פתח יציאה שלא עובר דרכם, **ודי בפתח שאינו פתחם הראשי** [ואפילו פתח בחומה שיש לו גידודי (ריב"ש)]; כשהחצר הפנימית מופרדת מהחיצונה בסולם או מדרגות שגובהן י' טפחים ועומק כל מדרגה אינו ד' טפחים [וכן בדיירי קומה עליונה שיורדים בחדר המדרגות דרך הקומה התחתונה] - **לדעת השו"ע דינה כחצר פנימית האוסרת** בדריסת הרגל, והחזו"א כתב שיש להקל, אך הכרעת הרבנים ('חכמת הלב' ועירובי חצרות) שאין להקל בזה.

שכירות רשות הגוי

שכירות ישירה: חז"ל רצו רק להקשות על המגורים עם הנכרי, ולכן התירו את האיסור לטלטל במקום שגר בו גוי או מחלל שבת - אם **ישכור** מהם את הרשות שיש להם בשטח המשותף למשך השבתות והימים טובים, בידעם שהגוי לא בקלות יסכים להשכיר את רשותו כי יחשוש שעושים לו כשפים, וכשלא יסכים - הישראל יעדיף לעזוב את שכנותו כדי שלא להאסר בטלטול, או כדי להטריח את הישראל בשכירות זו - ובכך יעדיף לצאת משם (רש"י); די **בשכירות רעועה** של רשותו, כלומר שכירות **של היכר** (רמב"ם) שהיא **כסילוק רשותו** בלבד ללא קנין [כלומר שהנכרי הופך לאורח במקום, שעדיין רשאי להשתמש שם] (חכ"צ), ללא כתיבה ואישור השלטונות, וללא צורך להניח שם חפצים [ואף א"צ בזכות להניח שם חפצים].

כיצד שוכרים: יחזיק את דמי השכירות ויאמר לו: **"בזה אני שוכר ממך את כל הרשות שלך למשך חמשים שנה מהיום, השכירות היא עבור כל מי [שיכול לערב] (כלומר לשומרי השבת) שהשכירות מועילה לו או שתוכל להועיל לו בעתיד"**, ויתן לו את דמי השכירות; אם חושש שהנכרי לא יתרצה להשכיר 'את כל רשותו' ניתן לשכור ממנו רק את החלק שלו ברשות המשותפת, ויוסיף "...את כל הרשות שלך מחוץ לפתח ביתך", ונחלקו האם שכירות של הרחובות מתירה אפילו לטלטל גם לביתו של הנכרי [ולהיפך]; עצה טובה לבוא עם ילד או ילדה כשעומדים לשוחח עם הגוי, כדי להסיר את חשדנותו. יש לערב רק לאחר ששכרו כי לא מועיל ערוב במקום נכרי.

שכירות מבני ביתו, מהשוכר ומהמשכיר: חכמים התירו לשכור גם מאשתו ומבני ביתו של הגוי, ואפילו אם הוא מוחה [ולדעת הגר"א - רק כשאינו מוחה להדיא]. גוי שהשכיר דירה לגוי - צריך לשכור מהשוכר עצמו, ולאחר שיתחלף בשוכר אחר - צריך לשכור שוב מהשוכר השני [אפילו אם שכר מהראשון לזמן קצוב שעדיין לא הסתיים]. אם הנכרי מכר את הבית לנכרי אחר בתוך הזמן הקצוב - נחלקו אם די בשכירות הראשונה, ולכתחילה נכון להחמיר לשכור גם מהקונה.

שכירות מהמשכיר מועילה בכמה אופנים: א' - אם שכרו מהבעלים שיש לו יכולת מן הדין לסלק את השוכר תוך זמן השכירות [שאיין לך תפיסת יד גדולה מזו (ריטב"א)]; נחלקו אם ניתן לשכור ממי שאין לו סמכות לסלק את הדייר לגמרי מאותו מקום אלא רק להעבירו מחדר לחדר באותו מקום [כגון שבסמכותו להחליף את חדרי האוכל בין האורחים, ובידו למונעם מלאכול בחדר הפרטי, או שבידו לשנות את חדרם] - כי אז רשותם אינה מיוחדת להם, או שאינו מועיל לשכור ממנו - כי אף שאין לו בית מסויים אך אינו מסולק מהחצר, ויש מקום לומר שהחזו"א הקיל בזה; לדעת החזו"א - תקנה זו היא רק אם המשכיר גוי, ומהמ"ב נראה שגם כשהמשכיר ישראל (שיטת החזו"א היא שיטת יחיד בהבנת רש"י [עירובי חצרות]); ב' - אם שכרו מהמשכיר לזמן קצוב לפני שהשכיר את ביתו לשוכר - יועיל להתיר את הרשויות שיושכרו לאחר מכן לנכרים אחרים [לדעת החזו"א - תקנה זו רק כאשר המשכיר גוי, אך לדעת הגר"מ מושקוביץ אין לחוש לזה, וניתן לשכור אף מבעלים שומר שבת את הרשויות שעדיין לא מושכרות לנכרים]; ג' - מועילה שכירות ממשכיר שיש לו 'תפיסת יד' בבית המושכר - כלומר שיש לו שם חפץ. ד' - כתב הרמ"א שישאל או השאל ביתו לגוי אינו אוסר עליו כי לא השכיר על דעת להאסר, וביאר הבה"ל שזה דוקא כאשר המשכיר עצמו דר שם, ודוקא כאשר יכול מדינא לסלקו תוך זמן השכירות או כאשר אינו מצוי שישכירו בית לגוי [כי לא גזרו בדבר שאינו מצוי, וסיים הבה"ל שצ"ע לדינא אם להקל מטעם זה].

אורח גוי: גוי המתאכסן בבית: אורח [וכן מומר (עירובי חצרות)] שנכנס ברשות ואינו רגיל לבוא - אוסר רק לאחר שלשים יום, ואם רגיל לבוא תמיד להתאכסן שם - נחשב כקבוע ואוסר מיד, ובזאת חמור אורח גוי מיהודי; בשעה"צ נשאר בצ"ע אם חומרת 'רגיל לבוא' נוהגת רק כשרגיל לבוא בכל פעם לשלשים יום (הגר"ז), ואם ננקוט בזה לחומרא (כמהרש"ל) - הרי שמצוי מאד שאורח גוי יאסור, כגון שומרים הרגילים לשמור על אתרי בניה בשבתות.

שכירות משכירו ולקטו

שכירות משכירו ולקטו: עוד התירו חז"ל לשכור את רשות הגוי מ'שכירו ולקטו', כלומר ממי שיש לו רשות להניח חפץ ברשותו של הגוי, ולרש"י אין צורך לשכור ממנו אלא די שישכיר ולקטו של נכרי יתן חלק בעירוב [או שישכור לו], ונכון לחוש להחמיר, ויש לקבל בזה הדרכה אישית למעשה [בהמשך מובא טופס שכירות]. כיצד שוכרים משכירו ולקטו: כששוכר את הרשות מ'שכירו ולקטו' של הגוי עבור שאר שומרי השבת - יחזיק את דמי השכירות, ויאמר: 'בזה אני שוכר ממך את כל הרשויות שיש לך בהם דין שכירו ולקטו' [כלומר - שיש לך בהם רשות להניח חפץ] למשך חמשים שנה מהיום, והשכירות נעשית עבור כל מי [שיכול לערב (=שומרי השבת)] שהשכירות מועילה לו או שתוכל להועיל לו בעתיד.

שכירו ולקטו של מחלל שבת: היתר השכירות משכירו ולקטו אמור בגמרא לגבי שכירו ולקטו של גוי, ונחלקו האחרונים האם ניתן לשכור משכירו ולקטו של מחלל שבת, והכרעת החזו"א להקל להחשיבו כגוי לכל דבר, וכן היה המנהג בערובים העירוניים; את רשויות היהודים המחללים שבת בצנעה אי אפשר להתיר ע"י שכירות משכירו ולקטו, ויש לשכור מהם ישירות, וגם לזכות להם חלק בעירוב כל זמן שאינם כופרים במצוה זו [אף שאינם נשמרים מלטלטל באיסור], כי לגבי ישראל [וה"ה מחללי שבת בצנעה] לא התחדש דין שכירות משכירו ולקטו [גם לפי הצד שהתחדש בהם דין שכירו ולקטו - הוא דוקא כשיש לו מקום פיתא בבית ישראל והוא כבני ביתו, ולא אם יש לו רק זכות השתמשות שם ואינו דר שם, שזו קולא רק בגוי שדירתו רעועה].

שכירו ולקטו רק בחצר: נחלקו מחברי זמננו האם מועיל לשכור את רשותו של שכירו ולקטו שיש לו רשות להניח חפץ רק בחצר הגוי ולא בביתו, ונראה לצדד להתיר, בפרט אם אינם מעוניינים לטלטל לביתו של הגוי.

לשכור משותף: בבה"ל התיר לשכור מהשותף לגוי כדין שכירו ולקטו, אך נראה שדעת החזו"א להחמיר שלא מועיל לשכור ממי שדר שם בפועל כדין שכירו ולקטו של שותפו, כי איננו טפל לו; לכן כאשר גרים בבית נערים מחללי שבת בפרהסיא רח"ל, ומעוניינים שלא יאסרו את הטלטול בשכונה - יש לשכור ישירות מאחד הנערים שהרי האב אינו טפל לבנו, ורק אם אי אפשר לשכור מהם - יש להסתמך על שכירות מהאב [ויתכן שלא מועיל שאדם אחר יוכל לקבל רשות מההורים להניח חפץ בביתם - כי אינו שימוש ברשות הנערים אלא שותפות עמם]; בשבתות שההורים בביתם - הנער לא אוסר את הטלטול, ויש מקום לומר שאם המצב הקבוע הוא שההורים בביתם בשבתות - שהנער לא יאסור אף בשבתות שההורים נעדרים מביתם [כפי שאמרו הגריש"א והגרנ"ק לגבי עובד זר שניתן לסלקו כשבד"כ בעה"ב איתו בשבתות]; כשנער שומר שבת גר בבית הוריו שמחללי שבת - יש מקום לומר שניתן לשכור ממנו את רשותם, כי אף שהוא דר שם בפועל - אולם אינו כשותף שלהם אלא הוא טפל להוריו, ודינו כשכירו ולקטו שלהם; אם אחד מבני הזוג מחלל שבת רח"ל - חייבים לשכור ישירות ממנו, ואי אפשר לראות את בן זוגו כ'שכירו ולקטו' שלו - מאחר והם שותפים באותו מקום; יש מקום לדון כשהבעל משכיר אך אשתו מתנגדת, שאף שמועילה שכירות מבני ביתו אף שבעה"ב מוחה - מאחר ועפ"י חוקי המדינה המעמד של אשה הוא כשותף מלא בדירה ולא כטפלה לבעלה, וצ"ע (הרב מושקוביץ).

תנאי שכירו ולקטו: שכירו ולקטו אמיתיים של בעה"ב מניחים את כלי עבודם ברשות בעה"ב - הנחה שיש בה גם תועלת לפועל [שלא יצטרך לטרוח להביא את כליו עמו מביתו, וכדי שבעה"ב לא יתפתה להזמין פועל אחר במקומו], אך גם תועלת מסויימת לבעה"ב [להקל על ביצוע העבודה; אם הפועל ידע שלא יקבל תשלום - הרי שיקח את כליו, וממילא ברור שאיננו צריך את הנחת החפץ רק לצורך עצמו אלא גם כדי שיוכל לעשות את מלאכת בעה"ב], ויסוד ההיתר הוא שבמה שבעה"ב מוותר על מעט מרשותו לפועל [בדמיון ל'ביטול רשות'] - גם הפועל הפך למעין בעלים על הבית, ודי בבעלות זו כדי שהפועל יוכל להשכיר את הבית במקום בעה"ב, ובזאת שונה מ'תפיסת יד', שיסודה היא שבעה"ב לא הסתלק לגמרי מרשותו ע"י שיש לו חפץ שעדיין מונח בה; כמו כן ה'שואל מקום' הופך למעין בעלים במה שבעה"ב מוותר על מעט מרשותו כדי שיוכל להניח אצלו את החפץ; אך אם כל מטרת הנחת החפץ היא רק לתועלת

בעה"ב - הרי שלא וויתר על רשותו לאחרים, ולא יחשב כ'שואל מקום', כגון כשנותנים לו עציץ להנאתו.

שכירו ולקטו שכל זכותו מוגבלת לזמן מסויים - ניתן לשכור ממנו רק לאותו זמן, כגון לשכור משוכר ששוכר את בית הנכרי לשנה, או מפועל שהוזמן לבצע עבודה הנמשכת זמן מסויים רק למשך זמן זה - מאחר ולאחר מכן לא יוכלו להשתמש יותר בבית הנכרי; אולם **אם תפקיד השול"ק נמשך לאורך זמן, ורק נושאי המשרה מתחלפים** - ניתן לשכור ממנו למשך הזמן שנושאי המשרה יוכלו להשתמש ברשויות הנכרי [שהרי יש תוקף למה שעשה גם לאחר שמוחלף בנושא המשרה הבא].

שואל מקום: אם הגוי אינו מעונין להשכיר - נתנו חז"ל עצה שאדם אחר יתקרב אליו עד שישאיל לו רשותו שתהא לו רשות להניח בו חפץ **השייך לשואל**, ובכך נמצא שכאילו הוא שכירו ולקטו ודר עמו בביתו; אין הכוונה שהגוי רק ישמור על החפץ, אלא **שהחפץ יהא בתוך רשותו, ובכך משאיל לישראל מקום שיוכל להשתמש בו בתוך רשותו**; ודוקא **כשמונח שם עבור המפקיד ולא לצורך הנכרי** [כגון שלא יועיל אם קיבל את מפתח המקלט לשימושו האישי]; לכן יש לבקש 'שהחפץ שלי יהיה מונח בביתך', ובכך מקום החפץ נקנה למפקיד בעת ההנחה, ויועיל אף אם החפץ ינטל משם [ולא רק שיבקש ממנו לשמור על החפץ - שאז מועיל רק כל זמן שהחפץ מונח בביתו כי **כעת** מקום החפץ מושאל למפקיד]; **יש לקנות את המקום** על ידי הנחת החפץ בפני הגוי לפני שבת; לאחר מכן **יש לשכור מאותו 'שואל מקום' את רשותו של הגוי**. כדי שיחשב שהשאיל מקום ברשותו - המקום שהשאיל לצורך הנחת החפץ **צריך להיות עדיין שייך למשאיל**, אבל אם המשאיל ייחד לשואל מקום לשימוש באופן שהמשאיל מסולק משם [כלומר שאין למשאיל רשות להשתמש שם וגם אינו יכול לסלק את השואל] - אינו נחשב שהשאיל לו מקום ברשותו. רצוי לבקש מהגוי שישאיל את הרשות להניח חפץ למשך זמן מוגבל אבל ארוך, כגון לחמשים שנה, ובכך מקשים עליו לחזור בו, שהרי בשכירות לזמן קצוב אינו יכול לחזור בו תוך זמן זה, וגם בשכירות ללא זמן קצוב הוא יכול לחזור בו רק כשמחזיר את הכסף [אפשר לומר בעת השכירות שאם תווכח שאינך חפץ יותר בשכירות - תחזור בך, אך בלי לגלות לו שחזרתו אפשרית רק אם יחזיר את הכסף].

שכירות כללית

שכירות מ'שר העיר', ושכירות כללית: חידשו הראשונים שמועיל לשכור את רשות כל הגוים ומחללי השבת מהמלך או משר העיר, וכן מהממונה מטעמם שפועל מכחם; היתר זה נובע מהמציאות שהם היו בעלי הבתים ויכלו לסלק מהם את התושבים, או שיכלו לשנות את הדרכים ולתת דרכים חלופיות כאוות נפשם [באופנים אלו נאמר 'שוכרין מהמשכיר'], או שהיתה להם רשות להשתמש בבתי התושבים ולהניח בהם חפצים בעל כרחם [באופן זה נאמר 'שוכרים משכירו ולקטו'] - ודוקא בשר שאינו נצרך לרשות מאנשי העיר או מיועציו כדי לעשות כן [אף אם נוהג להתייעץ עמם] (גינת ורדים); וכן התיירו לשכור אפילו משר שיש לו סמכויות רק בשעת מלחמה - בתנאי שיוכל לעזור את המלחמה ללא רשות אנשי העיר, ובכך נמצא שבכל עת יוכל לגרום לכך שיוכל להשתמש בבתים (חכם צבי), ובב"י לא משמע שצריכים תנאי זה, וכ"פ כמה פוסקים (משנה הלכות, ועוד). גם בזמננו תתכן מציאות הדומה ל'שר העיר' - כשמתירים את הרשות של מקומות מצומצמים על ידי שכירות

ממנהל המקום, כגון ממפקד בסיס בצבא, מפקד בית סוהר, מנהל בית חולים [כשאי שם מלוניות פרטית], מנהל פנימיה, מנהל מלון ובית הארחה, וכיו"ב - **בתנאי שיש להם סמכות להניח חפצים במקומות שאוכלים בהם בשבת.**

כתב המ"ב שהסכימו הרבה אחרונים **שיוכל לשכור מגזבר המלך לזמן ארוך**, אך לכתחילה טוב שלא לשכור רק עד עשרים שנה, ולענ"ד **במציאות שלנו ניתן לשכור לזמן ארוך לכתחילה** [כי כאשר השלטון היה דיקטטורי - סמכות פקדי המלך היתה תלויה ברצון המלך, והמלך לא היסס לבטל את מעשיהם, והיה מקום לומר שהמלך מקפיד על מעשיהם לזמן רב, משא"כ **במשטר דמוקרטי, כל זמן שהפקיד שומר חוק - יכול הוא לקבל החלטות כפי סמכותו החוקית ללא מורא**, וממילא אם החוק מאפשר לפקיד לתת רשות להניח חפץ כלשהו באותו מקום - אין שום נפ"מ בין עשרים לחמישים שנה, ובפרט שלעיתים קשה ביותר לשכור את רשויות אותם מנהלים, וחבל לשכור לזמן מועט יחסית].

החוק במדינת ישראל אינו מאפשר לשום גוף ציבורי להניח חפצים ברשות התושבים בכל עת שיחפצו, וממילא אי אפשר להתייחס לסמכויות השלטוניות והצבאיות והשיפוטיות כ"שר העיר" - ואי אפשר לשכור שכירות כללית משום גוף ציבורי, ולכן הורה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל **שאין לסמוך על שכירות כללית** מהצבא, מהמשטרה, מהעיריה, וכדו' - מאחר ואין להם סמכות חוקית להניח חפצים או להשתמש בבתי התושבים כראות עיניהם ללא עילה מספיקה, וכ"ש שאין להם סמכות הפקעה שרירותית חוקית, ויש שהקילו להסתמך על שכירות זו; **למנהל המחוז של משרד הפנים** ישנן סמכויות בשעת חרום, אך אינו יכול ליזום את שעת החרום; הגר"מ מושקוביץ שכר את רשות הממונה **בחברת החשמל** - שיש לה מוני חשמל בחלק מהבתים והחצרות, אלא שאין בשכירות מחברת החשמל כח להתיר את המקומות שבהם המונה של הנכרי והמומר נמצא במקום הפרוץ לרחוב במלואו או ביותר מעשר אמות, או שהמונה אינו בבעלות חברת החשמל, או במקומות שכלל אין מונה, או שהמונה הוצב לאחר מועד השכירות; **אם מערכת השלטון מראש מבוססת על החלטות של קבוצת שרים ולא על החלטת יחיד - יש מקום לומר שניתן לשכור מהם.**

מדוע להשתדל בתיקון ההיקף: אף כשאין דרך חלק להתיר את רשויות הנכרים - הורה הגריש"א זצ"ל **להשתדל לתקן את העיר** בהיקף ועירוב חצרות כדין מהסיבות הבאות: א' - מותר לטלטל כלים ששבתו בחצר; ב' - דרגת האיסור יורדת מכרמלית לחצר שאינה מעורבת; ג' - יש מקום לצרף את המקילין בחובת השכירות בזמן שאין ממי לשכור; ד' - כלפי תחומין כל העיר תחשב כמקום אחד. **בעיר שאין סומכים על מחיצותיה** - בודאי יש להשתדל להקיף עכ"פ את המקומות שניתן להקיף [כגון את הבנינים המשותפים] - כדי שעכ"פ שם יוכלו לטלטל בהיתר, וצריך להניח ערוב חצרות בתוך אותו היקף.

כשאין אפשרות להפריד מהגוים או לשכור רשותם: מצאנו בכמה ראשונים ואחרונים (מהר"ח או"ז, בית מאיר, גינת ורדים, שבות יעקב, תורת נתנאל, מהר"ם שי"ק, ריב"ם שטיינטוך, מהרש"ם, ארחות חיים, הרב"ז, שבט הלוי, ודלא כחת"ם סופר שכתב שהתקנה לשכור נאמרה בזמן שיד ישראל היתה תקיפה על הנכרים, אבל מ"מ דבר שבמנין לא בטל) **שבמקרים מסוימים הקילו מעט בחובה לשכור את רשות הגוים והמומרים - בזמן שממילא שרונים ביניהם ואי אפשר להפריד מהם ובעל כרחם נמצאים במציאות שעלולים ללמוד ממעשיהם;** אין זה 'היתר לעקוף את תקנת חז"ל לשכור' [וגם האחרונים שהשתמשו בזה - לא עשו מכך אלא סניף], אלא

שרואים מדבריהם גישה כללית שמטרת חז"ל לא היתה שלא יטלטלו אלא שיתרחקו מהגוים כדי שלא ילמדו מהם, ובאם אין אפשרות כזו במקרה כללי - יש מקום לומר שלא העמידו דבריהם; נטיית הפוסקים שלא להסתמך על זאת כהיתר לכתחילה אלא רק כסניף בלבד [כגון בטלטול ע"י ילד, ויתכן שאפשר לצרף זאת גם לעוד אופנים שיש מקום להקל בלאו הכי]. דברי הפוסקים נכתבו בחז"ל באופנים שלא היה שייך להפרד מהגוים, אם מפני פיצור מיעוט היהודים בין הגוים (מהר"ח אור"ז), ואם מפני שהיהודים הוצרכו ביותר להיות שרויים בין הגוים לצורך פרנסתם (גינת ורדים) - ולכאורה מציאות זו אינה שייכת היום בא", שהרי שומרי המצוות רשאים לגור בשכונות נפרדות ואינם מוכרחים לדור במעורב עם גוים; מאידך, במציאות החיים של חז"ל מגורים נפרדים סיפקו הגנה טובה מפני השפעתם הרעה, אך אצלנו גם מגורים נפרדים לא יוצרים ניתוק ממגע תדיר במומרים בתחבורה הציבורית, בפרסומות, במשרדים, בחנויות, במקום העבודה, וכדו', ובודדים האנשים שאכן מצליחים לקיים אורח חיים מנותק מהשפעתם; ולכן עדיין יש מקום לשמוע את הסברא שבאופן שעשה כל שביכולתו עכ"פ לגור בשכונה חרדית נפרדת - יתכן שלא העמידו דבריהם לאוסרו בטלטול אף אם יש בשכונתם מומר שאין אפשרות לשכור ממנו, וכ"ש אם המומר גר במקום מרוחק [אך באותו היקף], שהרי איסור הטלטול לא באמת יוסיף להרחקה ממנו. עוד שוני מבימי חז"ל הוא שבזמננו נהגו לתקן בד"כ רק את המבואות, וממילא הוצרכו רק לשכירות מגורים בודדים - כך שבמאמץ מסוים היה ניתן להתיר את הטלטול, ורבותינו הראשונים שדרו בערים של גוים - יכלו לשכור מ'שר העיר', אולם היום המנהג הוא להקיף ערים שלמות או שכונות גדולות - ובלתי אפשרי לשכור מכל גוי ומומר שגר בעיר, וגם שכירות משר העיר בלתי אפשרית במציאות החיים שלנו - כי אין מי שיש לו סמכות חוקית להניח חפצים בבתי התושבים. נמצא שמטרת חז"ל שלא ילמדו ממעשי הגוים לא יכולה להתקיים לגמרי באמצעות מגורים נפרדים, וגם הפתרון שחז"ל נתנו למצב זה כדי לאפשר את הטלטול אינו בר השגה, ואם כנים דברינו שהבנת הפוסקים היתה שחז"ל לא היו מעוניינים לאסור את הטלטול אלא רק לגרום לכך שלא ילמדו ממעשי הגוים - לכאורה יש מקום לומר שבמקומות שדרים בשכונות נפרדות הרי עשו את כל שבידם כדי שלא ללמוד ממעשי הגוים, ויש מקום לשמוע שלא העמידו חכמים דבריהם גם באופן שאין עוד מה לעשות.

מקומות ציבוריים

אופנים שאינם נאסרים: בכמה אופנים חלק מהדיירים אינם אוסרים, ולא יצטרכו לערב עמם או לשכור את רשותם: א' - **מקום שמוקף לעצמו**, אינו נאסר מחמת תושבי מקום אחר המופרדים ממנו כשאינם עוברים בהכרח דרכם בדרכם החוצה. ב' - כאשר יש רק **ישראל יחיד** [וה"ה משפחה אחת האוכלת באותו מקום] **בין גוים** - אין אוסרים עליו. ג' - **אם בחצר יש דייר קבוע** - הדיירים הנחשבים כאורחים טפלים אליו ואינם אוסרים; דייר קבוע הוא מי שדר שם שלשים יום, או שמראש בא כדי לדור שם שלשים יום, וכן גוי או מומר שרגילים לבוא תמיד להתאכסן שם; נחלקו הפוסקים האם אורחים ישראלים נטפלים לבעה"ב נכרי, ומ"מ האורחים הנכרים והמומרים נטפלים אליו (חכמת הלב). ד' - **אם כולם אוכלים בחדר אחד** [אף אם יש בו מחיצות, אם אינן מגיעות לתקרה או שזו מחיצת צניעות עראית] - אין צריכים עירוב, אפילו יש ביניהם גוים. ה' - **המקומות שאין אוכלים בהם**

בשבת אינם אוסרים, כגון אגף חדרי השינה המוקף לעצמו, ובתנאי שגם אם יכלו - היו מעדיפים לאכול בחדר האוכל ולא בחדרי השינה. ו' - **תפיסת יד**: מי שגר במקום מוקף, ובאותו היקף יש לו בית מושכר או מושאל, שבחדר שהדייר אוכל בו בשבת - מונח חפץ [ביהודי מוקצה מחמת גופו, בנכרי - חפץ כבד] של בעה"ב בהסכמת הדייר - הדייר נחשב כאורח לגביו, וא"צ לערב עמו או לשכור ממנו. ז' - תוס' חידשו היתר שמי שיש לו מלמד או סופר בביתו, וכן תלמידים הלומדים בפני הרב ודרים בביתו כל אחד בחדרו - אינם אוסרים זה על זה אפילו אוכלים וישנים במקומות שונים, וכתבו שלשה טעמים להיתר: 1 - מה שכולם משתמשים בבית בעסקי הבישול ובכל דבר - נחשבים שאוכלים וישנים במקום אחד, ונקראים על שם בעה"ב, 2 - אינו משאיל להם רשותו כדי שיאסרו [שאז השאלה אינה נקנית לגמרי לשואל שתהיה נקראת ביתו - כדי לאסור עליו או על אחרים (מהרש"ם)], 3 - מאחר ויכול לסלקם - נחשבים כשכירים שאינם אוסרים [שמוכח שאינה רשות שלהם (מהרש"ם)]; להלכה מקילים (שו"ע ומ"ב) רק בשילוב שני הטעמים הראשונים - שישתמשו בשל בעה"ב באפיה ובישול ובכל דבר, ושהמקום יהיה מושאל להם, ואפילו אם אינו יכול לסלקם, אולם אם כל אחד משתמש בפני עצמו בחדרו, או שמקום החדרים קנוי או מושכר להם - לא התירו, וכן אם בעה"ב אינו גר שם ולכן אינו נאסר, או שבעה"ב הוא גוי שלא אכפת לו שיאסרו זה על זה - סברת ההיתר לא שייכת.

בנין משותף: לגבי בנין שבו משתמשים יחד בחדר המדרגות דיירים שומרי שבת ונכרים או מומרים : א' - החיצונים אינם אוסרים על הפנימיים אף אם אסורים במקומם; ב' - הפנימיים האסורים במקומם אוסרים על החיצוניים כשזו דרך יציאתם; ג' - הפנימיים שאינם אסורים במקומם - אינם אוסרים על החיצוניים; ד' - קומה עליונה נחשבת כחצר פנימית ביחס לקומה תחתונה, וא"כ התחתון חייב לעבור על העליונים כדי להגיע לסוכתו שעל הגג [מאחר והוא דייר קבוע שעובר שם מכח בעלותו, ולכן אינו נחשב שם כאורח], וצ"ע למעשה (הרב אברהם מאיר טריגר); ה' - כל זאת לדעת השו"ע והמ"ב, אך לדעת החזו"א אם למדרגות יש דין מחיצה - העליונים אינם אוסרים על התחתונים [כפי שחצר המשתמשת בשלשול או בזריקה אינה אוסרת על חצר המשתמשת רגיל]; ו' - דייר ישראל יחיד [=וה"ה משפחה אחת] הגר בקומה שכולה גוים [או מומרים] - מותר לטלטל בה, וא"כ בקומה מעליו יש עוד ישראל שמצטרף אליו להחשב כשנים בקומה התחתונה, ונאסרים שם; ז' - ישראל הדר בקומה תחתונה אינו מצטרף לישראל הדר מעליו כדי להחשב כשנים - ולהאסר בקומה העליונה; ח' - אם חדר המדרגות המשותף לכולם מופרד מהמעלית במחיצות, וכמעט כל שימוש הדיירים הוא מהקומה שלהם למעלית ולא דרך המדרגות המשותפות - הרי שמעבר הדיירים העליונים דרך הקומות התחתונות אינו נחשב כדריסת רגל האוסרת [אא"כ הנכרים מורגלים להשתמש במדרגות, כגון מחמת בריאות]; ט' - בחדרי מדרגות הנפרדים מהבנין, שכל דייר יוצא מקומתו ישירות למדרגות ולא נכנס לקומות שתחתיו - רק חדר המדרגות נאסר, כי אין דריסת רגל העליונות בקומות התחתונות; י' - השכירות מהעיריה של רחובות העיר [מכח זכותם להניח חפצים ברחובות] - אינה מועילה אף לטלטל ברחובות אם יש בעיר בנין שיש בו שני שומרי מצוות וגם גוי [ולא עירבו או שכרו שם כדן], כי הישראלים שנאסרים לטלטל במקומם - אוסרים על כל העיר; י"א - שכירות מנכרי לא תתיר את הטלטול בקומות שתחתיה שלא עירבו או שלא שכרו מהגוים הדרים שם, וגם היא עצמה נאסרת מחמת קומות עליונות שלא עירבו או שכרו בהן מהנכרים הדרים בהן; י"ב - שכירות

מהממונה על מוני חברת החשמל נחשבת כשכירות מהגוים שהמונה שייך אליהם, אך אינה מתירה את רשות הגוים שאין להם מונה חשמל, או שיש להם מונה פרטי [כפי המצוי ביחידת דיור להשכרה], או שהמונה שלהם ברחוב, או את הבנינים שנבנו לאחר מועד השכירות [מרץ 2005]; י"ג- מוני החשמל שנמצאים בחצאי הקומות שתחת ביתו של כל דייר - מתירים רק את דריסת רגלו בקומות שתחתיו, ולא את הקומה שלו; י"ד- לסיכום - יש לשכור מגוי שמתקיימים בו שלשה תנאים: המונה של חברת החשמל אינו בקומה שלו אלא בקומה שמתחתיו, ישראל דר עמו בקומה, יש ישראל אחד או יותר שדר באותה קומה או בקומה מעליה; ט"ו- בנין שהותרה רשותו ע"י שכירות, ונהרס, ונבנה מחדש - נשאר בהיתרו.

התרת המקומות הציבוריים: בהתרת הטלטול במקומות ציבוריים המוקפים כדין - יש לשכור את הרשות ממי שבסמכותו להניח חפץ במקומות שאוכלים הגוים והמומרים; במקומות מסויימים יש סמכות כזו למנהל או לשליחו, ולעתים אף לעובד נקיון ותחזוקה, אך במקרים רבים אפילו למנהל המקום אין סמכות להניח חפץ במקומות האכילה [ובפרט לא ל'מנהל המשמרת', ובפרט בשעות שלפני כניסת השבת]. ניתן גם להתיר מקומות ששטחם מצומצם, כגון רק מחלקה אחת בבית"ח, ובלבד שלא תהא שם 'דריסת הרגל' של אנשי מחלקה אחרת שאינה מעורבת. לאחר השכירות יש לזכות פת בשיעור מזון שתי סעודות לשם עירוב ושיתוף - לכל הישראלים הדרים במקום, וגם למי שיתווסף.

בית מלון ובית הארחה: במקום שאין עירוב במלון החדרים המיועדים לאכילה בשבת נחשבים כבית, ואסור לטלטל מהם לשאר המלון, ולהיפך, אך מהחדרים בדו"כ מותר לטלטל לפרוזדורים כי לא אוכלים בהם, כדין טלטול בחצר שאינה מעורבת; מי שאינו אוכל בחדרו - יכול להחשיב את חדרו כחצר, ולטלטל ממנו לפרוזדורים, אך אם ברור שהיו מעדיפים לאכול את סעודותיהם בחדרים הפרטיים, וכ"ש כאשר בפועל אוכלים בחדרים מטעמי כשרות או כי שכרו רק חצי פנסיון במלון - יש להחשיב גם את החדרים כבית, ויאסר לטלטל מהחדרים אלו לפרוזדור; יש בתי מלון שבקומות הגבוהות שלהם יש דירות פרטיות של אנשים שיוצאים דרך הלובי - ואוסרים את הלובי בדריסת הרגל.

אם כולם אוכלים בחדר אחד - אינם צריכים עירוב, ואפילו הפרידו את החדר בוילון מחמת צניעות, אך בארץ כמעט תמיד יש שני מקומות אכילה [כי כשיש שמחה בדו"כ אוכלים בנפרד משאר האורחים], וכן יש מקרים שלא כולם אוכלים בחדר האוכל אלא בחדריהם, כגון מחמת הכשרות; במלונות שאין שירות חדרים בשבת - החשש הוא רק במקום שאנשים הביאו אוכל מבתיהם, או גוים שקונים אוכל בחוץ ואוכלים במלון - אך זה פחות שכיח. כששוכרים את כל המלון לכמה חודשים, כפי המצוי בחו"ל - בדו"כ רק השוכר והמשגיח הם קבועים למשך ל' יום, וניתן לסכם עמם שיאכלו בשבת באותו מקום כדי שיהיה רק מקום פיתא אחד, וכל האורחים יהיו טפלים להם; כשיש שני מקומות אכילה ואין במלון ישראל שדר בקביעות למשך ל' יום שכולם טפלים אליו - יש להחשיב את כל האורחים ואנשי הצוות האוכלים שם כדיירים האוסרים - וצריכים עירוב, וגם לשכור את המקומות שהגוים והמומרים [וכן אנשי הצוות הקבועים] אוכלים בהם בשבת; לעתים ניתן לבדד אגף אחד ולתקן רק אותו. אם בעל המלון אינו דר במקום בדרך קבע - לא ניתן לסמוך על תפיסת ידו בחדרים.

ישכרו את כל המקומות שאוכלים בהם בשבת אך לעתים השכירות היא מורכבת כי יש בתי מלון שחלק מהחדרים מושכרים ע"י חברות עצמאיות ולא ע"י הנהלת בית המלון - ואין אפשרות לסמוך על דין 'שכירות מהבעלים' אלא רק על דין 'שכירו ולקטו', ולכן ישכרו ממי שיש לו סמכות להניח בהם חפץ, כגון ממנהל המלון [במקומות מסוימים אפילו לעובד הנקיון יש סמכות להניח חפץ, כגון מטלית ניקוי, במקומות שאוכלים בהם]; כדאי להתארגן על השכירות מבעוד יום, ובפרט קל לשכור בשעה שסוגרים חוזה, כי במקרים רבים בערב שבת אין מנהל זמין שאפשר לשכור ממנו, ולפקיד התורן אין כמעט סמכויות, ולא כל כך מעשי לזכות כסף למנהל הגוי - כי בדר"כ קשה להשיגו ולהסביר לו בטלפון, וכי הוא בדר"כ גוי שלא ניתן לזכות לו כסף. כדאי לשכור מבעלי המקום גם את החדרים שעדיין לא הושכרו כדי להועיל כשיכנסו אח"כ להתארח בהם [וכן כדאי לשכור את המקומות המושכרים - כדי שלאחר שיתפנו ויושכרו מחדש - כבר לא יאסרו]. השכירות נעשית עבור כל הישראלים שדרים שם ושעתידים לדור שם, ורצוי לשכור ממנו למשך מספר שנים קצוב, כי אז השכירות תמשיך לחול גם אם ישכיר את המלון לבעלים אחרים, ומעיקר הדין השכירות תועיל אף אם ימכור את המלון לבעלים אחרים [אלא שלכתחילה נכון לשכור מהקונה החדש כי יש מחמירים בזה]. לאחר השכירות צריך לזכות עירוב חצרות לכל מי שמועיל לו ולכל מי שיועיל לו בעתיד, וכן לתינוקות שנשבו ולמחללי שבת בצנעה, ויניחוהו בחדר שיש בו ד' על ד' אמות שיש גישה אליו בשבת.

בית חולים: התרת בית חולים בקצרה: כאשר מעוניינים להתיר את הטלטול במקומות המוקפים כדין צריכים לזכות עירוב חצרות לכל מי שמועיל לו ולכל מי שיועיל לו בעתיד, ולשכירו ולקטו של הגויים והמומרים; יש שהצריכו לזכות תוספת בערוב מדי ע"ש למי שהתוסף ולא היה בעולם בעת הזיכוי [פג שנוולד ועתיד לשהות ל' יום בביה"ח], ולדעת הגינת ורדים אין צורך; את העירוב יניחו בחדר שיש בו ד' על ד' אמות שיש גישה אליו בשבת ללא חילול שבת; מהגויים והמומרים האוסרים - ישכרו ישירות את רשותם [אם מעוניינים להתיר רק מקום שהגויים בו מועטים], או שישכרו את רשותם בחדרים שאוכלים בהם בשבת ממי שיש לו סמכות להניח שם חפץ. החדרים שאין אוכלים בהם בשבת - נחשבים כחצר, ומותר לטלטל כלים שישבתו במקומות אלו ללא ערוב חצרות - כל זמן שאינו מכניס אותם למקומות שרגילים לאכול בהם בשבת. מי שאין לו אפשרות לשכור ממי שיש לו סמכות להניח חפץ בכל מקומות האכילה - יניח ערוב חצרות, ויזכה חלק בעירוב שומר שבת שיש לו סמכות להניח חפץ במקומות האכילה [בהסתמך על הראשונים שדי ש'השואל מקום' יתן חלק בעירוב]. במקומות שיש בהם מקומות מגורים שהושכרו לחולה או למשפחתו [כגון מלונית פרטית, או שר"פ] ולהנהלת ביה"ח אין סמכות להניח שם חפץ - יש לשכור את רשותו של מנהל המקום מדין 'בעלים' עכ"פ על המקומות שעתידים להתפנות וישוכנו בהם חולים חדשים, ואינו מועיל כלפי המקומות שכבר מושכרים.

ההיתרים המצויים בד"כ לא קיימים בבי"ח: תפיסת יד: בד"כ המנהל אינו גר שם; בבעלים נכרי נחלקו אם יש היתר של תפס"י; בבי"ח ממשלתי יש מפקפקים אם המנהל נחשב כבעלים גמור.

סוגיית מי שיש לו מלמד: היתר זה הוא רק במקום שמושאל לו [כי לא השאלו לו את המקום כדי להאסר], והרי קופת חולים או החולה משלמים על האישפוז - והוא כשוכר ולא כשואל [אמנם יש להבין היטב את המציאות, כי יתכן שהתשלום אינו עבור ההקצאות במחלקה מסוימת אלא עבור הטיפול]; אינו מצוי

שהמנהל יגור בחצר ביה"ח; אין היתר לכל הרשויות במקום שיש חולים ששכרו חדרים פרטיים; בד"כ המנהל הוא גוי או מומר, ואין לומר בו שלא השאיל את המקום ע"מ להאסר.

אף שכולם אוכלים אותו מאכל ממטבח משותף - אין זה אלא עירוב חצרות ולא שכירות, ובפרט שיש חולים שאינם אוכלים ממאכלי ביה"ח, וגם בני משפחותיהם אינם רשאים לאכול מהמטבח המשותף [אם הם אוסרים כי קבועים שם].

סילוק החולה ע"י ההנהלה: נחלקו האם מועיל סילוק ממקום למקום באותו מתחם; היתר זה הוא רק אם הבעלים גר באותו מקום המוקף; **בבתי חולים רבים ישנה מלונית פרטית וכן חולים ששכרו חדרים פרטיים - ולהנהלת ביה"ח אין סמכות לסלקם כלל או להניח שם חפצים.**

שכירות משכירו ולקטו: ניתן לשכור ממנהל ביה"ח את רשותו מדין שכירו ולקטו [אם יש לו סמכות להניח חפצים כרצונו במקומות המיועדים לאכילה בשבת].

עירוב בכל שבת: די לערב פעם אחת ולזכות את העירוב לכל מי שיתווסף, ולשמור שתמיד ישאר בעירוב שיעור שתי סעודות [כדי שיועיל גם למי שהתווסף מאז הזיכוי], ונחלקו האם צריכים להוסיף בכל ע"ש לגר שנתגייר ולקטן שנולד לאחר זיכוי העירוב, והם עתידים לשהות בביה"ח שלשים יום [ויש מתנדב שבכל ע"ש מזכה בקנין אגב תוספת מצות לאלו שהתווספו לאחר הזיכוי הקודם]. **תינוק הנולד בשבת וישראל שבא בשבת, שישבו בביה"ח ל" יום -** לדעת החזו"א נחשבים כדורין לאסור, ולא אומרים לגביהם 'שבת כיון שהותרה - הותרה', ויתכן שא"צ לחוש לזה.

ישיבה: אם כל בחורי הישיבה אוכלים באותו חדר אוכל בשבת - א"צ עירוב חצרות [חדרים המופרדים במחיצה שאינה מגיעה לתקרה, או במחיצת וילון עראית שנפרסה לצניעות - נחשבים כחדר אחד]; אם יש מי שאוכל בחדרו בקביעות למשך שלשים יום, או שיש בשבת מקום אכילה נפרד המיועד לחלק מהאנשים - צריכים עירוב חצרות, וגם **שכירות מנכרי שאוכל בקביעות בחדר אחר**, אא"כ אינו אוסר - כגון שהבעלים גר באותו היקף ויכול לסלק את הגוי בכל עת. **רמ"ם השובתים לעתים בישיבה, ואוכלים בחדר נפרד מהבחורים - בד"כ נחשבים כאורח שאינו קבוע**, שאינו מחייב בעירוב חצרות, אא"כ אין כלל אנשים קבועים - שאז כולם נחשבים כאורחים, ואוסרים זה על זה.

אתר בניה: אתר בניה הנשמר ע"י שומר גוי הנמצא שם באופן קבוע, וכן כשלקבלן יש פועלים הגרים באתר - **אוסרים את הטלטול** באותה שכונה עד שישכרו מהם את רשותם; **ניתן לשכור מהקבלן - מאחר ובד"כ יש לו סמכות להניח שם חפצים; שומר גוי אוסר אף אם אינו נמצא שם שלשים יום אלא רק רגיל לבוא.**

מחנות צבא: בפעמים רבות היקף הגדרות סביב הבסיסים אינו תקין עפ"י הל' עירובין, ובפרט בבסיסים הסמוכים לים, אך כשהבסיס מוקף כדין: אם כל החיילים אוכלים באותו חדר אוכל בשבת - אינם צריכים עירוב חצרות, אך אם גם בשבת אוכלים בחדרים נפרדים המופרדים במחיצה קבועה או שמגיעה לתקרה - צריכים עירוב חצרות, וממילא - **יצטרכו גם לשכור את רשות החיילים המומרים והגויים.**

ניתן **לשכור את הרשות ממפקד הבסיס**, או משאר אחראים שבסמכותם להניח חפצים שלהם בחדרי האוכל [אמנם בכמה בסיסים אפילו למפקד הבסיס אין רשות כניסה למקומות סודיים, ואם אוכלים במקומות

אלו בשבתות - יש לשכור את רשותם של החיילים האוכלים שם]; **שכירות מהרמטכ"ל** במקום ממפקדי כל הבסיסים - יל"ע האם מועילה, שמא אין לו שלטון ממשי בתוך הבסיס כי איננו רגיל לעקוף את ניהולו של המפקד המקומי; **שכירות מהרב הצבאי** - גם אם בסמכות הרב הצבאי להניח 'ערכת דת' בכל חדר אוכל, או פמוטות וכדו' - יל"ע האם נחשב שמניח גם לתועלת עצמו, ובפרט כשלעתים יש חדרי אוכל קבועים שאין לו בהם סמכות, כגון כשלמפקד או למשפחות הטייסים יש מקום אכילה קבוע שלהם.

אם מפקד הבסיס שבסמכותו **לסלק חיילים מיידית** ממתחם הבסיס - **מתגורר באופן קבוע בתוך מתחם הבסיס**: בטלה דירתם לגבי דירתו, ואינם אוסרים, ויש לדעת אם אין שם אנשים קבועים שאין בסמכותו לסלקם מיידית. בחלק מהמוצבים מתאימים להגדרת 'מי שיש לו מלמד בתוך ביתו... אינם אוסרים זה על זה' - אם כל עסקיהם באותו מקום, והרשות שאולה להם, אלא שלא ניתן להשתמש בהיתר זה **אם מפקד הבסיס אינו גר שם** - שאז **אינם בטלים אליו, או שהוא מומר [כך]** שלא ניתן לומר לגביי שלא השאיל את המקום על מנת להאסר], ובפרט אם יש שם מאות חיילים שאינם באמת קשורים זה בזה.

בד"כ **אספקת המזון בכל בסיס היא אחידה לכל החיילים** - ויכולה היא להחשב כערוב חצרות בתנאי שבאמת לחיילים מותר לאכול ממנה בע"ש בין השמשות, אך לא יתנו לחייל לאכול ביה"ש גם אם יאמר שהוא רעב, ובלבד שאין באותו בסיס כאלו שרגילים לאכול באופן קבוע במקום אחר, כגון שומרים, במרפאה, וכדו', ולעתים אף יש באותו בסיס מקור אספקת מזון שונה כגון בבסיס המשותף לצה"ל ולמג"ב; עוד תנאי יש בזה - שלפחות אדם אחד יסמוך מדי ע"ש על האוכל המשותף כערוב חצרות; ולכן רצוי להניח חבילת מצות או קרקרים וכדו' - בחדר האוכל לשם ערוב חצרות.

כשכמה בסיסים המוקפים ביחד במתחם אחד והם אוכלים במקומות שונים - לא תועיל השכירות ממפקד בסיס אחד עבור הבסיס השני שאין לו בו סמכויות.